

Svar på notat fra Norges Bondelag om NOU 2022:14

Spørsmål 1)

Utvalget har tenkt seg en «beste resultat» modell for normering, basert på faktiske regnskapsresultat. Siden inntektsmålet innebærer at man skal sammenligne inntektsnivået for bønder med lønnsinntakere, mener du det er mulig å gjøre en slik sammenligning uten å stille krav til effektivitet i form av en normering? Hvorfor? Hvorfor ikke?

Svar:

Det er ikke vanlig at lønnsinntakere blir normert etter potensiale. Det finnes i samfunnet former for akkord, men da som en oppside i tillegg til minstelønn.

Inntektsutvalget legger opp til en praksis der utplukk av bønder og inntekter kan vedtas politisk, framfor å måle hva næringa faktisk tjener. Vi advarer mot at dette vil redusere Bondelaget sin reelle påvirkningskraft i forhandlinger.

Bondelaget må sørge for at faktisk økonomi blir belyst og brukes som grunnlagsmaterie i forhandlinger.

Det er bra at skattetall er innhentet i stor skala og at utvalget har koblet dette mot årsverksregistreringer. I måling av lønnsnivå må alle som er berettiget produksjonstilskudd være representert.

Spørsmål 2)

Hvilke synspunkter har dere til alternativene til hybridmodellen listet opp i de 5 punktene over? Er noen av disse mer aktuelle å gå videre med enn andre?

Svar:

Punkt 3 kan benyttes: «Ikke normere noen form for effektivitet når inntektsnivået for bønder skal beregnes. Da kan man bruke inntektsnivået for modifisert totalalkyle uendret, evt. inntektsnivået

som skattedataene viser, framregnet med inntektsutviklingen for totalkalkylen».

Spørsmål 3)

Et samlet utvalg av fagpersoner anbefaler å bruke hybridmodellen for å sammenligne inntektsnivået for bønder med lønnsinntak. Bør Norges Bondelag gå inn for å bruke denne?

Hvis «Ja», hvorfor?

Hvis «Nei», hva er alternativet?

Forklar gjerne hvordan dere kommer fram til konklusjonen.

Svar:

- **Nei. Hybridmodellen kan ikke brukes som den er foreslått. En forutsetning for å bruke hybridmodellen er at effektivitetsakkorden tas bort, og at alle bruk som mottar produksjonstilskudd er med i beregning av næringens vederlag til arbeid. Kapitalen må i tillegg spesifisere og forrentes.**

I utvalgsrapporten vises det ikke til faglig eller akademisk belegg for å kreve skjerpa akkord for bonden, som hybridmodellen legger opp til.

Spørsmål 4)

Norges Bondelag har tidligere sagt at et nytt grunnlagsmateriale må stå seg over tid, med ulike politiske regimer. Hvor viktig er det med bred politisk forankring for et inntektsmål, og i hvilken grad vil normering av effektivitet påvirke muligheten for bred politisk oppslutning om selve inntektsmålet?

Svar:

I tilpassingen til ulike politiske regimer kan vi ikke senke ambisjonsnivået til hva vi tror ulike regjeringer er villige til å betale for. Vi må kreve rette tall og sammenligning med gjennomsnittlige lønnsinntakere. Det står seg over tid og gir forutsigbarhet.

En normering av effektivitet vil utelate større og større områder fra aktiv drift. Det er ikke akseptabelt å forvente nedleggelse av jordbruk i

inntektsmålet og samtidig ha et aktivitetskrav til landbrukseiendommer.

Det er ellers verdt å merke seg at dersom en tar i bruk NVE- modellen så ligger det inne allerede mekanismer som hindrer overlønnsomhet og sikrer at investeringer er gjort med riktige incentiver.

Spørsmål 5)

Hvilke synspunkter har dere på avkastningskrav til egenkapitalen?

Svar:

Jordbruket må minst ha samme avkastningskrav som andre næringer som utfører samfunnsoppdrag. Jordbrukeren har høyere risiko enn f.eks. nettselskapene. Avkastningskravet må gjenspeile den generelle økonomien, faktisk risiko i landbruket, og rentenivået i samfunnet ved hvert jordbruksoppgjør.

Egenkapitalen kan synliggjøres på makronivå gjennom totalkapitalen. Forutsatt rett risikovurdering anbefaler vi at NVE-modellen tilpasses jordbruket og brukes (ref Grytten i jordbrukspodden).

Spørsmål 6)

Flertallet i utvalget mener det ikke er faglig forsvarlig å skille på vederlag til arbeid og vederlag til egenkapital. Dette drøftes inngående i kapittel 7. Gir drøftingen utvalget gjør i rapporten grunnlag for at Norges Bondelag skal gjøre en ny vurdering for å skille på vederlag til arbeid og vederlag til egenkapital i grunnlagsmaterialet?

Svar:

Nei. Årsmøtet 2021 har allerede sagt at: Bondelaget skal jobbe aktivt for å skille arbeid og kapital. En endring av dette må etterspørres fra grasrota i Bondelaget, og krever ekstraordinært årsmøte.

Spørsmål 7)

Skal levkårsfaktorer inngå som en del av årsverkstallet?

Svar:

Det er naturlig å ta et oppgjør med forestillinger om at bonden som bor på arbeidsplassen skal arbeide flere timer i et årsverk enn andre. Utbredt bruk av hjemmekontor gir et bilde på at dette er vanlig ellers i samfunnet også. Bonden har døgnvakt og lang eller delt arbeidsdag. Dette er ulemper som må inn i vurderingen. Utvalgsrapporten åpner for å gjøre nødvendige endringer og tilpassinger til resten av samfunnet.

Spørsmål 8)

Hvilke synspunkter har dere på hvilket timetall som skal brukes i ett årsverk i jordbruket?

Forklar gjerne hvordan dere kommer fram til konklusjonen.

Svar:

Vi mener 1568 timer som skiftarbeider/turnusarbeider er det riktige.

I intensiv husdyrproduksjon er det stor arbeidsbelastning til alle døgnets tider.

I korn og planteproduksjon er det uforutsigbar arbeidstid (værvhengig) og det er ofte lange dager de dagene arbeidet utføres.

Begge eksempler passer i betegnelsen skiftarbeider/turnusarbeider.

Det er ingen paralleller i samfunnet blant lavtlønnsyrker til dagens 1845 timer per årsverk. Å justere timeantall i et årsverk vil derfor ikke legge begrensinger for jamstilling på rett tallgrunnlag.

Spørsmål 9)

Hvilken gruppe lønnsinntakere bør gjennomsnittet av alle bønder, med et mangfold av produksjoner, sammenligne seg med? Begrunn svaret.

Svar:

Bonden har et mangfold av oppgaver og ansvarsområder. Dette er noe som normalt belønnes i samfunnet. I utvalget sin rapport er det vist til at EU-bønder sammenlignes med øvrig næringsliv. Gjennomsnittlig lønnsomhet er bedre i næringslivet enn gjennomsnittslønn i Norge. Vi

er tydelige på at vi vil sammenligne oss med gjennomsnittslønn i Norge. Det fremstår i sammenligning med øvrig næringsliv som et moderat krav.

Spørsmål 10)

Av områdene belyst i dette dokumentet, hva prioriterer dere høyest å få gjort endringer av:

- Hybridmodellen og forutsetningene knytta til beregning av bøndernes inntektsnivå sammenlignet med andre grupper i samfunnet?
- Splitte resultatmålet vederlag til arbeid og vederlag til egenkapital og synliggjøre avkastningskravet på egenkapitalen?
- Endre timetallet pr årsverk?
- Andre forhold? Spesifiser

Svar:

Årsmøtevedtaket fra 2021 er fremdeles gjeldende, og ga en klar instruks til styret om prioriteringer!

Vi forventer at Norges Bondelag, i tråd med instruks fra årsmøtet, er tydelige på jamstilling på rett tallgrunnlag hvor kapitalen er skilt ut og gitt avkastning. Da kan skjerpa akkord for bonden ikke aksepteres.

Notatet fra Bondelaget kan virke som en omkamp om et vedtak som ble diskutert grundig før avstemming i årsmøtet.

Spørsmål 11)

Har dere andre synspunkter på NOU 2022-14 som dere ikke har fått belyst, gi oss innspill om dette?

Svar:

Norges Bondelag må legge seg på en offensiv linje og fokusere på muligheter. Det er opp til motparten å argumentere for begrensinger. Les ellers høringsuttalen fra Sandnes Bondelag.